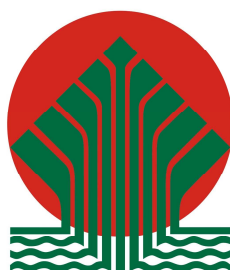

Ekspertyza w obszarze „Organizmy dziko żyjące”

pod kątem wprowadzenia w Polsce nowych regulacji dotyczących dostępu do zasobów genetycznych i podziału korzyści wynikających z użytkowania tych zasobów (ZBS) wynikających z postanowień Protokołu z Nagoi do Konwencji o różnorodności biologicznej

Wanda Olech Piasecka

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej

Warszawa 14 listopada 2013r.

WSTĘP

Zasoby genetyczne są ważnym elementem działalności wielu sektorów przemysłu w Unii Europejskiej. Przykładowo 26 procent wszystkich nowych zatwierdzonych w ciągu ostatnich 30 lat leków to produkty naturalne lub pozyskane z produktów naturalnych.

Konwencja o różnorodności biologicznej, której stroną jest UE, zobowiązuje sygnatariuszy do ułatwienia dostępu do zasobów genetycznych do których mają suwerenne prawa oraz do sprawiedliwego i równego podziału rezultatów działalności badawczo-rozwojowej oraz korzyści wynikających z komercyjnego zastosowania tych zasobów. Konwencja nie określa jednak szczegółowo, jak w praktyce należy stosować przepisy dotyczące dostępu do zasobów i podziału korzyści wynikających z ich wykorzystania, a kraje uprzemysłowione niechętnie przyjmowały środki w zakresie skutecznego podziału korzyści.

Protokół z Nagoi (2010) o dostępie do zasobów genetycznych oraz sprawiedliwym i równym podziale korzyści wynikających z wykorzystania tych zasobów uzupełnił wiele z tych luk, zobowiązując sygnatariuszy do podjęcia kroków w celu zapewnienia stosowania na ich terytorium wyłącznie zasobów genetycznych i powiązanej wiedzy tradycyjnej pozyskanych w sposób legalny. Proponowane rozporządzenie ustanawia mechanizm pozwalający na praktyczne zastosowanie tego wymogu w Unii Europejskiej.

Rozważenie możliwości, skali, wpływu takich uregulowań było przedmiotem niniejszego opracowania. Zakresem opracowania są organizmy dziko żyjące (rośliny, grzyby, zwierzęta) oraz podmioty, które zajmują się eksploatacją, ochroną, zarządzaniem tymi zasobami. Dla przejrzystości pozostawiono punkty porządkujące zawartość ekspertyzy i wyróżniono je kolorem niebieskim.

1. Analiza obecnej sytuacji danej branży lub obszaru tematycznego pod kątem ABS/rozeznanie sytuacji, jej mocnych i słabych stron

Rośliny i grzyby

Różnorodność roślin w Polsce to około 2600 gatunków (Andrzejewski i Weigle, 2003), a ich stan zagrożenia podawany w oficjalnych danych statystycznych publikowanych przez GUS (www.stat.gov.pl) to łącznie 296 gatunków wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Roślin (2001), z czego 235 to gatunki zagrożone. Według informacji zamieszczonych w najnowszym opracowaniu „Czerwona Lista Roślin i Grzybów Polski” do zagrożonych gatunków roślin naczyniowych zaliczono 506 gatunków, do wątrobowców i glewików 92 gatunki. Gatunki te podzielone zostały według klasyfikacji zagrożenia przyjętej przez autorów, częściowo odbiegającej od kategorii przyjętych przez IUCN. Wśród roślin naczyniowych 44

gatunki zaliczone zostały do kategorii wymarłych (EX), a 3 do kategorii wymarłych na wolności i zaginionych na stanowiskach naturalnych (EW). W grupie gatunków zagrożonych wyginięciem (łącznie 334 gatunki) znalazły się 144 gatunki o statusie krytycznie zagrożonych (w opracowaniu autorów kategoria „E”, w klasyfikacji IUCN odpowiadająca kategorii „CR”) i 183 gatunki narażone na wyginięcie („V” wg. autorów, „VU” wg. IUCN). 107 gatunków z listy znalazło się w kategorii rzadkich- potencjalnie zagrożonych („R”), która odpowiada statusowi „LR” – bliskich zagrożenia. Natomiast 25 gatunków uzyskało status zagrożonych lokalnie. Pośród wątrobowców i glewików 75 gatunków uznano za zagrożone, w tym, 21 jako wymierające („E”-„CR”), 16 jako narażone na wyginięcie („V”-„VU”), a 38 gatunków znalazło się w kategorii rzadkie- potencjalnie zagrożone („R”-„LR”) (Zarzycki i Szelaąg, 2006).

Spis zagrożonych gatunków roślin wciąż uzupełniany jest o informacje pochodzące z najnowszych badań i obserwacji. Praca Olszewskiego i Markowskiego (2006) wzbogaca listę o gatunki roślin naczyniowych odnalezione na obszarze Pomorza Gdańskiego. W spisie uwzględnionych zostało 12 gatunków o różnych stopniach zagrożenia, znajdujących się w poprzednim opracowaniu „Czerwonej Listy Roślin i Grzybów Polski”. Jest to jeden z dowodów na potrzebę prowadzenia ciągłego monitoringu w zakresie zagrożonej flory kraju i uzupełniania informacji o nowe doniesienia naukowe.

Podsumowując około 13% gatunków roślin w Polsce uznane zostało za zagrożone.

Zwierzęta

Stan fauny Polski to łącznie 47 tys. gatunków prawdopodobnie występujących, przy czym 33 tys. z nich są zarejestrowane (GUS 2012), co stanowi niewielki procent bogactwa gatunków na świecie (ok. 1 357 830 gat.). Wśród zwierząt występujących kręgowce stanowią niecałe 2% gatunków, przy czym do ssaków należą 92 gatunki, do ryb 129, 395 do ptaków, a gromady płazów i gadów reprezentowane są przez 8 i 18 gatunków. Stopień zagrożenia gatunków zwierząt w Polsce ocenia się tworząc listy i klasyfikując gatunki w kategorie według metodyki podobnej jak zastosowane przez Międzynarodową Unie Ochrony Przyrody. W Polskiej Czerwonej Księdze Kręgowców (2002) wymieniono 151 gatunków kręgowców, w tym 61 zagrożonych. W grupie bezkręgowców wymieniono łącznie 2618 gatunków, w tym 2477 stawonogów (wśród nich 784 gatunki zagrożone), 129 gatunków mięczaków (w tym 61 gat. zagrożonych). Pozostałe wymienione gatunki to pierścienice wśród których tylko jeden uznano za zagrożony, (Polska Czerwona Księga Zwierząt Bezkręgowych, 2002)

Wśród gatunków zwierząt występujących w Polsce możemy wyróżnić objęte prawną ochroną ścisłą lub częściową (rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt), gatunki zwierząt

łownych (ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie) oraz gatunki ryb wymienione w przepisach związanych z rybołówstwem. Warto jest też wspomnieć o gatunkach zwierząt obcych naszej faunie, których obecność nie zawsze jest pożądana. Wśród gatunków roślin też można wyróżnić gatunki chronione (rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin). W grupie roślin powinno się też wydzielić gatunki lasotwórcze objęte gospodarką leśną realizowaną przez Lasy Państwowe (ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach). Pomocą i podstawowym dokumentem gospodarki leśnej jest plan urządzenia lasu opracowywany dla określonego obiektu, zawierający opis i ocenę stanu oraz cele, zadania i sposoby prowadzenia gospodarki. Lasy zajmują 29,2 powierzchni kraju zatem znaczenie gospodarki leśnej jest bardzo duże, a model gospodarki leśna obecnie to model wielofunkcyjny. W polskich lasach systematycznie zwiększa się udział innych gatunków niż podstawowa sosna i świerk, głównie liściastych (wzrost w latach 1945-2011 powierzchni drzewostanów liściastych z 13 do ponad 28,2%).

- [znaczenie ekonomiczne/inne funkcje danej branży/sektora/obszaru tematycznego](#)
- Gospodarcza eksploatacja dziko żyjących organizmów dotyczy przede wszystkim gospodarki leśnej, gospodarki rybackiej (rybołówstwa) oraz łowieckiej i ich udział w przychodzie krajowym brutto jest dość spory. Należy jednak uwzględnić pozaprodukcyjne znaczenie organizmów dziko-żyjących, często o niemożliwym do oszacowania i wartościowania znaczeniu ekonomicznym. Dotyczy to bezpośredniej eksploatacji zasobów roślin i zwierząt w żaden sposób nie licencjonowanych (np. zbiór jagód, grzybów, zrzutów itp.) oraz innych usług ekosystemowych wynikających z pośredniego wykorzystania zasobów (np. turystyka, fotografia przyrody itd., czy pochłanianie CO₂). Wartościowanie wykorzystania przyrody nie jest łatwe, ale biorąc pod uwagę tendencje opisywania wszystkich aspektów działalności w kategoriach ekonomicznych i zwracanie uwagi na opłacalność poczynań, takie wartościowanie wykorzystania przyrody stanie się w najbliższej przyszłości koniecznością. Bez wartościowania zasobów i usług ekosystemowych trudno będzie wskazać korzyści i znaleźć pokrycie kosztów ochrony przyrody.

W celu zasygnalizowania i wskazania skali pozyskania gatunków chronionych dla celów gospodarczych i badawczych zwrócono się do regionalnych dyrekcji ochrony środowiska z prośbą o przekazanie informacji o wydawanych zezwoleniach na czynności zakazane w stosunku do roślin i zwierząt. Jako pozyskanie uznano zbieranie roślin lub ich części, a w przypadku zwierząt ich odławianie lub zabijanie. Do tej pory uzyskano odpowiedzi od regionalnych dyrekcji w Olsztynie, Lublinie, Krakowie, Szczecinie, Katowicach i Opolu. W tabeli 1 zebrano przekazane informacje ograniczając się do pozyskiwania w celach gospodarczych. Analiza

pozyskania w celach badawczych jest zbyt obszerna i w razie potrzeby może być przedstawiona.

Tabela 1. Informacje na temat gospodarczego pozyskania grzybów, roślin i zwierząt chronionych uzyskane w pięciu regionalnych dyrekcji ochrony środowiska

gatunek	Ilość na jaką wydano zezwolenie [t]	Rok	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
grzyby			
płucnica islandzka	6	2011	RDOŚ w Lublinie
rośliny			
arnika górską	1,5	2011	RDOŚ w Lublinie
bagno zwyczajne	0,5	2011	RDOŚ w Lublinie
bobrek trójlistkowy	3,3	2011	RDOŚ w Lublinie
	3,2	2011	RDOŚ w Olsztynie
	0,55	2012	RDOŚ w Olsztynie
czosnek niedźwiedzi	1,5	2011	RDOŚ w Lublinie
dzięgiel likwor	5	2011	RDOŚ w Lublinie
kalina koralowa	2	2011	RDOŚ w Lublinie
kocanka piaskowa	6	2011	RDOŚ w Lublinie
	2	2011	RDOŚ w Olsztynie
	0,0515	2012	RDOŚ w Olsztynie
konwalia majowa	1	2011	RDOŚ w Lublinie
kopytnik pospolity	1	2011	RDOŚ w Lublinie
kruszyna pospolita	50	2011	RDOŚ w Lublinie
	3	2012	RDOŚ w Lublinie
	9,2	2011	RDOŚ w Olsztynie
	8	2011	RDOŚ w Olsztynie
	9	2012	RDOŚ w Olsztynie
marzanka wonna	0,3	2011	RDOŚ w Olsztynie
mącznica lekarska	2	2011	RDOŚ w Lublinie
pierwiosnek lekarski	1	2011	RDOŚ w Lublinie
porzeczka czarna	12	2011	RDOŚ w Lublinie
przytulia wonna	3	2011	RDOŚ w Lublinie
tawuła średnia	5	2011	RDOŚ w Lublinie
turówka leśna	1,5	2011	RDOŚ w Lublinie
turówka wonna	1,5	2011	RDOŚ w Lublinie
tysiącznik	0,1	2011	RDOŚ w Lublinie
wilżyna	0,5	2011	RDOŚ w Lublinie

zwierzęta			
ślimak winniczek	95	2011	RDOŚ w Lublinie
	131	2012	RDOŚ w Lublinie
	110	2011	RDOŚ w Szczecinie
	93	2012	RDOŚ w Szczecinie
	90	2011	RDOŚ w Opolu
	135	2012	RDOŚ w Opolu
	246,8	2011	RDOŚ w Krakowie
	188	2012	RDOŚ w Krakowie
	510	2011	RDOŚ w Olsztynie
	599	2012	RDOŚ w Olsztynie
	115	2011	RDOŚ w Olsztynie
	130	2012	RDOŚ w Olsztynie
	20	2011	GDOŚ (w woj.śląskim)
	20	2012	GDOŚ (w woj.śląskim)
pijawka lekarska	do 14 400 os.	2011	RDOŚ w Olsztynie

Głównym celem gospodarczego wykorzystania gatunków grzybów i roślin jest zbiór w celach zielarskich (medycznych), natomiast wśród gatunków zwierząt praktycznie dwa są wykorzystywane gospodarczo na większą skalę, w tym pijawka lekarska w celach medycznych (globalnie w Polsce zebrano w 2011 roku ponad 204 tysiące osobników). Ślimak winniczek jest u nas zbierany w dużych ilościach. Według danych GUS (www.stat.gov.pl) w 2011 roku zbiór tego gatunku w całym kraju wynosił około 2700 ton. Ilość zbieranych roślin jest na różnym poziomie, ale można zwrócić uwagę, że na terenie województwa lubelskiego w 2011 roku wydano zezwolenia na zbiór prawie 100 ton roślin zielarskich.

Pozyskanie gatunków roślin i zwierząt dla celów badawczych dotyczy niewielkiej liczby osobników, ale warto wspomnieć, że pozyskiwanie roślin ma na celu ochronę zasobów genowych w ogrodach botanicznych, ochronę ex situ gatunków zwierząt oraz ich reintrodukcję. Instytucje naukowe tworzą banki genów dla celów badawczych, ale zawsze istnieje możliwość ich wykorzystania w programach ochrony gatunku czy prowadzenia innych badań naukowych.

Mówiąc o gospodarczym wykorzystaniu zasobów dzikiej fauny i flory warto przytoczyć informacje o stanie pozyskaniu zwierzyny łownej (tabela 2) oraz o ilości skupowanych jagód i grzybów (tabela 3). Ilości te nie są bardzo znaczne, ale informują o istnieniu pozyskaniu, rynku skupu i wartości dziko żyjących organizmów.

Tabela 2. Stan i pozyskanie wybranych gatunków zwierząt łownych w roku 2011/12 (źródło GUS 2012)

gatunek	Stan [tys.]	Pozyskanie [tys.]
Jeleń	195	60
Sarna	830	167
Daniel	26,5	7
Dzik	268	196
Lis	212	130
Zając	597	10
Bażant	258	113
Kuropatwa	330	1,8

Tabela 3. Skup ważniejszych produktów leśnych (źródło GUS)

Wyszczególnienie	ilość w tonach w roku	
	2010	2011
Grzyby leśne świeże	4467	4007
Zwierzyna	8988	9267

- sposób funkcjonowania danej branży/sektora/obszaru tematycznego

W poprzedniej części podjęto próbę wymienienia wszystkich znaczących gospodarczo elementów pozyskania organizmów dziko żyjących. Większość działów gospodarki jest zorganizowana, w tym PG Lasy Państwowe prowadzą gospodarkę leśną, rybołówstwo prowadzone jest przez podmioty akredytowane przez MRiRW, za prowadzenie gospodarki łowieckiej w obwodach dzierzawionych odpowiedzialny jest Polski Związek Łowiecki, a w swoich ośrodkach hodowli zwierzyny Lasy Państwowe. Pozyskanie zwierzęcia łownego, gatunków ryb wymaga odpowiedniej koncesji. Natomiast podmiotami odpowiedzialnymi za chronione gatunki zwierząt i roślin są parki narodowe, regionalne dyrekcje ochrony środowiska, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska i Ministerstwo Środowiska. W celu ochrony gatunków roślin i zwierząt tworzone są obszarowe formy ochrony przyrody (np. właśnie parki narodowe lub rezerваты). W stosunku do gatunków chronionych wskazane są w rozporządzeniach zakazy i pozyskiwanie jest jednym z tych zakazów. Wykorzystanie zasobów zwierząt i roślin chronionych jest możliwe tylko i wyłącznie po uzyskaniu zezwolenia GDOŚ lub RDOŚ. Pozyskanie gatunków nie podlegających ochronie (np. grzyby jadalne) nie jest objęte żadnymi zezwoleniami czy koncesjami i nie można mówić o komercjalizacji na etapie zbieracz – punkt skupu. Komercjalizacja może ewentualnie dotyczyć dalszych etapów wykorzystania.

Można podsumować, że w naszym kraju prowadzona jest kontrola korzystania z zasobów przyrodniczych i jest ona dobrze zorganizowana. Daje to możliwość śledzenia skali i zmian pozyskania dla celów gospodarczych.

- zakres wykorzystania zasobów genetycznych z importu (jakie zasoby, z jakich regionów świata, do jakich celów, skala zjawiska)

Podmioty zaangażowane w ochronę i wykorzystanie organizmów dziko żyjących w kraju są w niewielkim stopniu zależne od importu zasobów genetycznych dla realizacji swoich celów. W celu zasilenia łowisk i wzbogacenia hodowli *ex situ* zwierząt łownych sprowadza się od kilkudziesięciu do kilkuset osobników muflona, daniela, kuropatwy czy bażanta. Inny przykład może dotyczyć gatunków chronionych, których populacja w kraju wymaga działań ochronnych w formie wymiany lub reintrodukcji (np. suseł moregowaty, głuszec, żubr, sokół wędrowny cietrzew i inne). Liczba osobników sprowadzana do kraju to kilka czasem kilkadziesiąt osobników w okresie od jednego do kilku lat. (np. 35 osobników żubra od 2000 roku, ok. 100 cietrzewi z Białorusi do Poleskiego PN). Jest to zatem znikoma skala. Wszystkie sprowadzane zwierzęta są przywożone zgodnie z wszelkimi zezwoleniami, ale również na podstawie umowy między podmiotem z zagranicy a instytucją realizującą transfer i wszelkie koszty, w tym zakup zwierząt, są ponoszone na bieżąco. Ten przywóz nie ma większego znaczenia w skali kraju i nieliczne gatunki wymagają wsparcia importem i działaniami *ex situ*. Ochrona większości gatunków dotyczy zasobów występujących w kraju.

- stopień zainteresowania krajowymi zasobami genetycznymi za granicą i zakres eksportu (jakie zasoby, do jakich regionów świata, do jakich celów, skala zjawiska)

Pozyskiwane na większą skalę zasoby gatunków chronionych (np. tabela 1) są po przetworzeniu lub nie przekazywane na rynek krajowy i zagraniczny. Dotyczy to takich zasobów jak zioła, grzyby, owoce leśne, ślimak winniczek. Odbiorcą tych zasobów są przede wszystkim kraje Europy. Zasoby te są wykorzystywane do konsumpcji, i nie stanowią zasobów genetycznych. W ramach gospodarki leśnej, rybackiej i łowieckiej eksportowane są przetworzone zasoby nie stanowiące zasobów genetycznych.

Jeżeli chodzi o żywe zwierzęta czy rośliny to zainteresowanie naszymi zasobami jest bardzo niewielkie. Dotyczy ono np. żubra – przy czym liczba wywiezionych za granicę w celu dalszej hodowli osobników w ciągu ostatnich 5 lat (w latach 2008-2012) jest niewielka i wynosi 55 osobników. Innym przykładem może być wysyłanie za granicę bażanta dla celów łowieckich (około 20 tys. osobników w roku). Obrót ten odbywa się zgodnie z umowami między podmiotami wysyłającymi i przyjmującymi i zgodnie z potrzebnymi zezwoleniami, w tym zezwoleniem GDOŚ.

- wykorzystanie tradycyjnej wiedzy związanej z zasobami genetycznym w danym sektorze, związanej z importowanymi i/lub eksportowanymi zasobami

Ze względu na niski poziom importu i eksportu zasobów genetycznych również wykorzystanie tradycyjnej wiedzy ma znaczenie marginalne. Może ono dotyczyć

ziółolecznictwa, metod ochrony gatunków, metodyki gospodarki łowieckiej, leśnej czy rybołówstwa.

- doświadczenia w dotychczasowym obrocie zasobami genetycznymi (jakie problemy, jakie aspekty pozytywne, sprawność przeprowadzanych transakcji, czy miało miejsce dzielenie się korzyściami)

Obrót żywymi zwierzętami odbywał się zgodnie z potrzebnymi zezwoleniami (GDOŚ/RDOŚ, PIW i inne). Strony umowy ustalały wszystkie szczegóły przewozu. Wszystko odbywa się bez większych problemów i jest realizowane w ramach programów hodowli/ochrony danego gatunku. Obrót zasobami odbywał się na zasadach umowy między stroną, ponoszone były wszelkie koszty łącznie z zapłatą za zwierzęta i w umowach nie określano innych elementów - czyli dzielenia się korzyściami w przyszłości.

- jakie regulacje prawne regulują obecnie import/eksport zasobów genetycznych w branży

W ramach prowadzonej gospodarki leśnej, łowieckiej, rybołówstwa wypracowane i wdrożone są procedury realizowane przez podmioty odpowiedzialne. W stosunku do gatunków chronionych wydawane są zezwolenia GDOŚ / RDOŚ na czynności zakazane. Ministerstwo Środowiska wydaje zezwolenia względem gatunków łownych (np. hodowlę wolverową, czy pozyskiwanie do badań naukowych). Ważnym organem jest Państwowa Inspekcja Weterynaryjna odpowiedzialna za ochronę zdrowia zwierząt i określanie warunków prowadzenia działalności związanej ze zwierzętami.

2. Przykłady najlepszych praktyk stosowanych w danym sektorze lub obszarze tematycznym związanych z ABS

- istniejące procedury/protokoły/ dobre praktyki związane z pozyskiwaniem zasobów genetycznych z zagranicy oraz z udostępnianiem krajowych zasobów genetycznych za granicę

Jako przykład dobrej praktyki można podać pozyskiwanie z zagranicy zasobów genetycznych żubra (*Bison bonasus*). Europejska populacja w niewoli tego gatunku jest objęta programem ochrony (<http://bison-ebcc.eu>). Sugestia co do wymiany zwierząt jest wynikiem analizy rodowodów i analiz molekularnych genomu. Celem wymiany jest ochrona zmienności genetycznej w obrębie populacji. Po wskazaniu optymalnych rozwiązań co do wymiany między dwoma ośrodkami, hodowcy ustalają jej zasady, tzn. koszt zwierzęcia, koszty przygotowania zwierzęcia i rodzaje wymaganych zezwoleń i dokumentów. Obydwa podmioty są zaangażowane w realizację wymiany i podpisują między sobą stosowne porozumienia. Wszystkie koszty wynikające z transferu są uzgadniane każdorazowo między dwoma stronami. Koordynowanie programu ochrony polega na sugerowaniu wymiany i wskazywaniu optymalnych rozwiązań z pozostawieniem decyzji poszczególnym

podmiotom. W ten sposób na podstawie umowy możemy pozyskiwać lub eksportować zasoby genetyczne gatunku. Przy czym wywóz z kraju za granicę gatunku chronionego wymaga uzyskania zezwolenia GDOŚ.

Dobre praktyki stosowane np. w gospodarce łowieckiej: sprowadzanie nowych osobników zwierząt łownych odbywa się na podstawie umowy kupna-sprzedaży a zwierzęta zaopatrzone są w wymagane świadectwa weterynaryjne.

- zakres stosowania najlepszych praktyk i innych narzędzi samoregulujących ABS w danej branży /sektorze /obszarze tematycznym (powszechny czy sporadyczny)

Obrót osobnikami fauny czy flory odbywa się na podstawie odpowiednich przepisów, które stanowią właściwe i skuteczne narzędzie regulowania i kontrolowania tego obrotu. System działa wystarczająco dobrze.

3. Możliwe i przewidywane skutki wprowadzenia nowych regulacji wynikających z Protokołu z Nagoi i projektu rozporządzenia unijnego

- opinia podmiotów działających w danej branży/sektorze/obszarze tematycznym na temat potencjalnych skutków nowych regulacji i zmian w funkcjonowaniu obszaru tematycznego (pozytywnych i negatywnych; obawy i szanse)

Istnieje obawa, że wprowadzenie nowych przepisów skomplikuje ustalone procedury uzyskiwania potrzebnych zezwoleń czy koncesji. Ponieważ wypracowany system skutecznie weryfikuje sposób realizacji zadań nie ma potrzeby zmian i wprowadzania komplikacji. Polska jest krajem mających duże zasoby przyrodnicze, ale wprowadzenie restrykcji czy dodatkowych zasad korzystania może dać konsekwencje odwrotne do zamierzonych, czyli nie przynieść spodziewanego zysku (postępu). Zatem większość osób związanych z przyrodą, z którymi przeprowadzono rozmowy uważa, że w Polsce powinien być wolny dostęp do zasobów dzikich organizmów (jak do tej pory) i utrzymany system koncesjonowania lub wydawania zezwoleń na pozyskiwanie ze środowiska.

Dla wielu podmiotów Protokół z Nagoi jest bliżej nieznanym dokumentem i konsekwencje ratyfikacji przez Polskę tego protokołu nie wiąże się funkcjonowaniem przyrody w naszym kraju.

- opinia własna na ww temat

Uważam, podobnie jak i moi rozmówcy, że względem dzikich organizmów w Polsce nie należy wprowadzać żadnych ograniczeń obrotu. Natomiast bardzo ważnym elementem oceny sytuacji jest monitorowanie wartości i ilości składników przyrody. O braku danych z bieżącego monitorowania stanu świadczą choćby cytowane od ponad 10 lat te same informacje o stopniu zagrożenia gatunków. Ta sytuacja wymaga zmiany i powinno się w Polsce aktualizować czerwone listy gatunków znacznie częściej niż kilkanaście lat. Zasoby przyrody ulegają ciągłym zmianom,

szczególnie w okresie dużego rozwoju infrastruktury drogowej czy zagospodarowania przestrzeni pod osadnictwo.

4. Wnioski i rekomendacje dla właściwych organów odnośnie tworzenia krajowej legislacji i uregulowań prawnych dotyczących ABS dla danej branży lub obszaru tematycznego, z podaniem propozycji zagadnień, które wymagają/nie wymagają regulacji prawnych

Nie ma potrzeby wprowadzania zmian legislacyjnych dla branży z powodu wprowadzania protokołu z Nagoi. Można sugerować zmiany nie związane i nie wynikające z wdrożenia protokołu, jak np. urealnienie listy gatunków chronionych, czy inne.

5. Wnioski i rekomendacje dla podmiotów z danej branży lub zajmujących się danym obszarem tematycznym, dotyczące przygotowań do wejścia w życie regulacji ABS

Działania w obrębie branży „Dziki organizmy” są dość dobrze zorganizowane praktycznie na każdym polu. Ze względu na niewielki znaczenie obrotu międzynarodowego na funkcjonowanie branży wdrożenie Protokołu nie będzie stanowiło żadnego problemu.

Warto jednak zwrócić uwagę na kilka kwestii dotyczących Organizmów dziko żyjących.

- Brak jest powszechnego dostępu do raportów z prac badawczych i badawczo-wdrożeniowych nawet z projektów finansowanych ze środków publicznych. Raporty i sprawozdania z prac badawczych powinny być umieszczone na jednym portalu, który będzie prowadził ewidencje prac i określał sposób dostępu do nich.
- Brak jest jednoznacznie określonego programu, sposobu eliminowania ze środowiska organizmów obcych. Wprowadzenie kilka gatunków na listę zwierząt łownych odniosło odwrotny skutek od zamierzonego. Dla obcych gatunków, inwazyjnych, których powinniśmy się jak najszybciej pozbywać powinno się opracować program likwidacji, a nie umieszczać na liście zwierząt łownych, czyli podlegających ochronie.
- Wprowadzenie monitorowania stanu zasobów przyrodniczych nie tylko względem kilku gatunków wymienionych w załącznikach do dyrektyw (siedliskowej i ptasiej), ale wszystkich składników przyrody. Wiąże się to z podniesieniem statusu podstawowych badań ekologicznych, i wsparciem finansowym dla nich.

6. Podsumowanie (streszczenie wyników ekspertyzy i wnioski końcowe)

W obszarze „Organizmy dziko żyjące” nie ma potrzeby zmian legislacyjnych, komercyjne wykorzystanie zasobów genowych jest pod kontrolą (zezwoenia,

koncesje), natomiast komercjalizacja innych działań nie jest możliwa ze względu na trudność wartościowania jak i określenia skali.

Bardzo ważnym elementem jest bieżąca wiedza na temat stanu zasobów, co wymaga monitoringu i powszechnego dostępu do wyników zarówno monitoringu jak i badań naukowych i naukowo-wdrożeniowych.

Piśmiennictwo

- Adamski A. 2007. Siedliska przyrodnicze o znaczeniu europejskim związane z dolinami rzek w polsce. W „Jak skutecznie chronić przyrodę dolin rzecznych? - materiały szkoleniowe dla uczestników warsztatów zorganizowanych w dniach 29–30 maja 2007 przez Towarzystwo na rzecz Ziemi i Polską Zieloną Sieć;
- Andrzejewski R. Weigle A. (red.). 2003. Różnorodność biologiczna Polski. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska, Warszawa
- Głowaciński Z. (red.). 2002. Polska Czerwona Księga Zwierząt – Kręgowce. IOP Kraków.
- GUS, Departament Badań Regionalnych i Środowiska. 2011. Ochrona Środowiska 2011. Opracowanie pod kierunkiem Dariusza Bochenka. Warszawa;
- Kepel A., Heise W., Pawlaczyk P., Urbański P., Górski P. 2012. Aktualizacja listy gatunków roślin objętych ochroną gatunkową oraz wskazania dla ich ochrony. Praca zbiorowa pod red. Andrzeja Kepel Wykonana na zlecenie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska;
- Makomska-Juchniewicz M., Perzanowska J. 2004. Ogólne zalecenia dla ochrony typów siedlisk oraz gatunków zwierząt (poza ptakami) i roślin wymienionych w załącznikach I i II Dyrektywy Siedliskowej, przewidywane na terenach specjalnych Obszarów Ochrony sieci Natura 2000 w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody, Kraków;
- Materiały z witryny Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: <http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/natura-2000-w-polsce> ;
- Olszewski T., S., Markowski. (2007). Uzupełnienie do czerwonej listy roślin naczyniowych Pomorza Gdańskiego. 2 Addenda to red list of vascular plants of Gdańsk Pomerania. Acta Botanica Cassubica 6: 163-172;
- Pawlaczyk P. 2010. Ochrona bierna jako jedno z narzędzi ochrony obszarów Natura 2000. Przegląd przyrodniczy XXI,2: 10-20;
- Zarzycki K., Szelaż Z. 2006. Red list of the vascular plants in Poland. W: Mirek Z., Zarzycki K., Wojewoda W., Szelaż Z. (eds) Red list of the plants and fungi in Poland. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków;
- Zemanek B. 2007. Rola parków narodowych w ochronie rzadkich i ginących gatunków roślin naczyniowych. Roczniki Bieszczadzkie 15 : 35-40;